

Het Klimaatplan 2021-2030: een beknopte kritiek

Jaap C. Hanekamp

De consultatie

Van 24 augustus tot 10 oktober 2019 is het mogelijk om te reageren op de klimaatplannen van de overheid. Een consultatieronde dus die het mogelijk moet maken voor burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties om commentaar te leveren op voorgenomen beleid. Op de website van de consultatie staan enkele introducerende alinea's die inzicht moeten geven in deze consultatie:

‘Het centrale doel in het klimaatbeleid, het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen, raakt aan het leven van alledag. Zo gaan we onze huizen anders verwarmen en gebruiken we andere vormen van energie. De transitie is daarom in de eerste plaats een maatschappelijke transitie. Burgers en bedrijven staan voor een reeks beslissingen die van invloed zijn op hoe we wonen, ons verplaatsen, wat we eten, de producten die we kopen, hoe we ons geld verdienen.’

En:

‘Het Klimaatakkoord bevat maatregelen om de nationale CO₂-uitstoot tot 2030 met 49% te verminderen op een manier die voor iedereen haalbaar en betaalbaar is. Het Klimaatakkoord bestaat uit afspraken tussen partijen onderling en afspraken waar het kabinet uitvoering aan moet geven. Hiermee zijn de hoofdlijnen van het beleid dat is opgenomen in het Klimaatplan bepaald en begint de fase van uitvoering van het beleid. De publieksconsultatie van het Klimaatplan vraagt daarom specifiek naar de aandachtspunten bij de uitvoering van de maatregelen. Ook wordt gevraagd naar aandachtspunten die spelen op de langere termijn.’

Bedacht moet worden dat de doorrekeningen van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)¹ nog niet zijn gedaan voor de plannen zoals voorgesteld op 28 juni 2019.² Zoals opgemerkt in de Consultatieversie Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030: “In de Klimaat en Energieverkenning (KEV) zal het PBL in oktober 2019 zijn jaarlijkse prognose geven van de Nederlandse CO₂-emissies en het energieverbruik in 2030. Het pakket aan beleidsmaatregelen – zoals dat bekend was per 1 mei 2019 – wordt daarin door PBL doorgerekend. De voorgenomen maatregelen uit Klimaatakkoord zijn hierin nog niet meegenomen. Om deze reden is er nog geen indicatief traject vanaf 2021 bepaald.”

In dit document neem ik als gegeven dat de mensheid klimaat beïnvloedt. Bovendien staat de (eventuele) wenselijkheid van vermindering van het gebruik van fossiel bronnen niet ter discussie. Er zijn meerdere (chemische) argumenten voorhanden, los van het klimaatvraagstuk, om het gebruik van fossiele bronnen te reduceren. Daarnaast zal ik slechts een beperkt aantal punten becommentariëren die in hoofdzaak te maken hebben met implementatie van de klimaatplannen om CO₂-uitstoot te reduceren. In dit commentaar zal ik dus niet de gestelde vragen één voor één beantwoorden aangezien die geen mogelijkheid bieden buiten de gestelde kaders kritische noten te kraken. Ik zal eerst mijn conclusies en projecties geven waarna elk van kort commentaar zal worden voorzien. De projecties zijn een beknopte samenvatting van mijn visie op de toekomst van dit vraagstuk.

Conclusies

- 1. De financiële en technische onderbouwing van het Klimaatplan uitgevoerd door het PBL is onverifieerbaar.**
- 2. Het Klimaatplan stuwt onderzoekinstellingen (zoals het PBL) richting scientistische zekerheden over de toekomst t.a.v. het klimaatbeleid en de resultaten daarvan, dat wil zeggen dat er veel te grote zekerheden van wetenschappelijke kennis worden verlangd die *de facto* nooit geleverd kunnen worden.**

Projecties

- 1. Het Klimaatplan zal niet leiden tot een reductie van het gebruik van fossiele brandstoffen.**
- 2. Het Klimaatplan creëert kunstmatige schaarste op het gebied van energiebeschikbaarheid.**
- 3. Het Klimaatplan is utopisch (en daarmee onmogelijk en ondermijnend voor de samenleving).**

¹ Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), 2019. *Effecten ontwerp Klimaatakkoord*. Den Haag.

² Zie <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/06/28/klimaatakkoord-maakt-halvering-co2-uitstoot-haalbaar-en-betaalbaar> (02-10-2019).

Conclusie 1 – De financiële en technische onderbouwing van het Klimaatplan uitgevoerd door het PBL is onverifieerbaar

In de colofon van het PBL rapport *Effecten ontwerp Klimaatakkoord* staat het volgende:³ ‘Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is het nationale instituut voor strategische beleidsanalyses op het gebied van milieu, natuur en ruimte. Het PBL draagt bij aan de kwaliteit van de politiek-bestuurlijke afweging door het verrichten van verkenningen, analyses en evaluaties waarbij een integrale benadering vooropstaat. Het PBL is voor alles beleidsgericht. Het verricht zijn onderzoek gevraagd en ongevraagd, onafhankelijk en *wetenschappelijk gefundeerd*.’ Het laatste punt vereist onder andere dat gepresenteerd onderzoek en haar resultaten volledig en transparant worden gepubliceerd, inclusief methoden, modellen, ruwe data en zo verder. Immers het karakter van wetenschappelijk onderzoek is dat zij verifieerbaar en reproduceerbaar is voor iedereen.

Ten aanzien van het PBL-werk in dit discours kunnen we kort zijn: het voldoet niet aan deze wetenschappelijke standaard. Het onderzoek wordt gepresenteerd met vele grafieken en tabellen maar die hebben geen betekenis als de wetenschappelijke gemeenschap deze niet kan naverken, controleren en eventueel corrigeren. Dat diskwalificeert de wetenschappelijkheid van dit PBL-werk op voorhand. Het heeft geen wetenschappelijke betekenis en het is daarom buitengewoon zorgelijk en ongewenst dat kabinet en parlement zijn overgeleverd, naar eigen besluit, aan een klein gezelschap van mensen die weinig tot niets naar buiten brengt over de ‘binnenkant’ van haar analyses. Dat moet dan ook op zo’n kort mogelijke termijn worden gecorrigeerd.

Conclusie 2 – Het Klimaatplan stuwt onderzoekinstellingen (zoals het PBL) richting scientistische zekerheden over de toekomst t.a.v. het klimaatbeleid en de resultaten daarvan, dat wil zeggen dat er veel te grote zekerheden van wetenschappelijke kennis worden verlangd die nooit geleverd kunnen worden

De zekerheid waarmee de perspectieven en de doorrekeningen van het Klimaatplan worden gepresenteerd kenmerkt het scientistische karakter van de gehele exercitie.⁴ Scientisme wordt hier verstaan als de claim dat wetenschap het primaat heeft om de werking en structuur van de wereld (onder andere in fysisch-chemische, sociale, economische en politieke zin) in zodanige mate te doorgronden dat zinvol, doelmatig, efficiënt, meetbaar en haalbaar beleid op de lange termijn kan worden geformuleerd. De Memorie van Toelichting laat hierover geen onduidelijkheid bestaan:⁵

“De voorgestelde artikelen 11 en 12 geven het Planbureau voor de Leefomgeving een wettelijke taak bij het opstellen van het klimaatplan en de evaluatie van de klimaatbegroting. Hoewel op basis van de Aanwijzing voor de Planbureaus strikt genomen niet noodzakelijk is om deze taken wettelijk te verankeren is dit in de voorgestelde artikelen toch gebeurd om het belang van een wetenschappelijke onderbouwing en beoordeling van het klimaatbeleid te benadrukken. Hiertoe wordt ten eerste voorgesteld dat het Planbureau voor de Leefomgeving eenmaal in de vijf jaar aan Onze Minister-President, Minister van Algemene Zaken, een wetenschappelijk rapport uitbrengt, waarin de verwachte ontwikkeling van het klimaat en van de broeikasgasemissies in Nederland worden beschreven over een periode van ten minste de eerstvolgende vijftien jaar.”

Dit scientisme komt ook tot uiting in de wijze waarop zaken worden beschreven:

- ⇒ “Het kabinet neemt ook maatregelen die de industrie schoner maakt en tegelijkertijd de banen in Nederland houdt. Daarvoor introduceert het kabinet een verstandige CO₂-heffing voor de industrie. Dit stimuleert bedrijven om stappen te zetten in verduurzaming, waardoor de Nederlandse concurrentiepositie sterker wordt.”⁶
- ⇒ “Er zullen ook andere welvaartseffecten op kunnen treden onder invloed van de in het OKA genoemde instrumenten, bijvoorbeeld verbetering van de luchtkwaliteit, afname van geluids- overlast, effecten op de biodiversiteit, effecten op de importafhankelijkheid van energie of effecten op het transportvolume.”⁷
- ⇒ “Verwacht wordt dat gemeenten in de plannen voor het aanleggen van warmtenetten en het afsluiten van het aardgasnet ook de bedrijven die in de betreffende buurten gevestigd zijn mee zullen nemen. Als bedrijven toch op het gasnet aangesloten willen blijven, dan zullen ze zelf de kosten daarvan moeten betalen en dat wordt aanzienlijk duurder dan nu. Aansluiten op een warmtenet in de wijkaanpak levert 0,1 – 0,2 Mton CO₂-reductie in de dienstensector op.”⁸
- ⇒ “Bedrijven kunnen en zullen, mede door de fiscale stimulering voor elektrisch rijden, veel CO₂-reductie realiseren door de elektrificatie van hun wagenpark, terwijl daarbovenop ook de extra inzet van hernieuwbare brandstoffen de emissies van het werkgerelateerde verkeer verder verlaagt. De beoogde wettelijk verplichte CO₂-reductie van 25 procent in het werkgerelateerde verkeer zal daarmee al worden gerealiseerd. Het gevolg is dat de beoogde normstellende regeling voor het werkgerelateerde verkeer zonder substantiële aanscherping geen additioneel effect zal geven. De verwachting is dat het additionele effect van de vrijwillige deelname aan ‘Anders Reizen’ zonder nieuwe financiële prikkels in 2030 beperkt

³ Noot 1, p. 2; nadruk toegevoegd.

⁴ Zie bijvoorbeeld Stenmark, M. 2001. *Scientism. Science, Ethics and Religion*. Ashgate Publishing Limited, Aldershot, England.

⁵ Voorstel van wet van de leden Klaver en Samsom houdende een kader voor het ontwikkelen van beleid gericht op onomkeerbaar en stapsgewijs terugdringen van de Nederlandse emissies van broeikasgassen teneinde wereldwijde opwarming van de aarde en de verandering van het klimaat te beperken (Klimaatwet). MEMORIE VAN TOELICHTING. Vergaderjaar 2015–2016, 34 534, nr. 3.

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/06/28/klimaatakkoord-maakt-halvering-co2-uitstoot-haalbaar-en-betaalbaar> (02-10-2019).

⁷ Noot 1, p. 24.

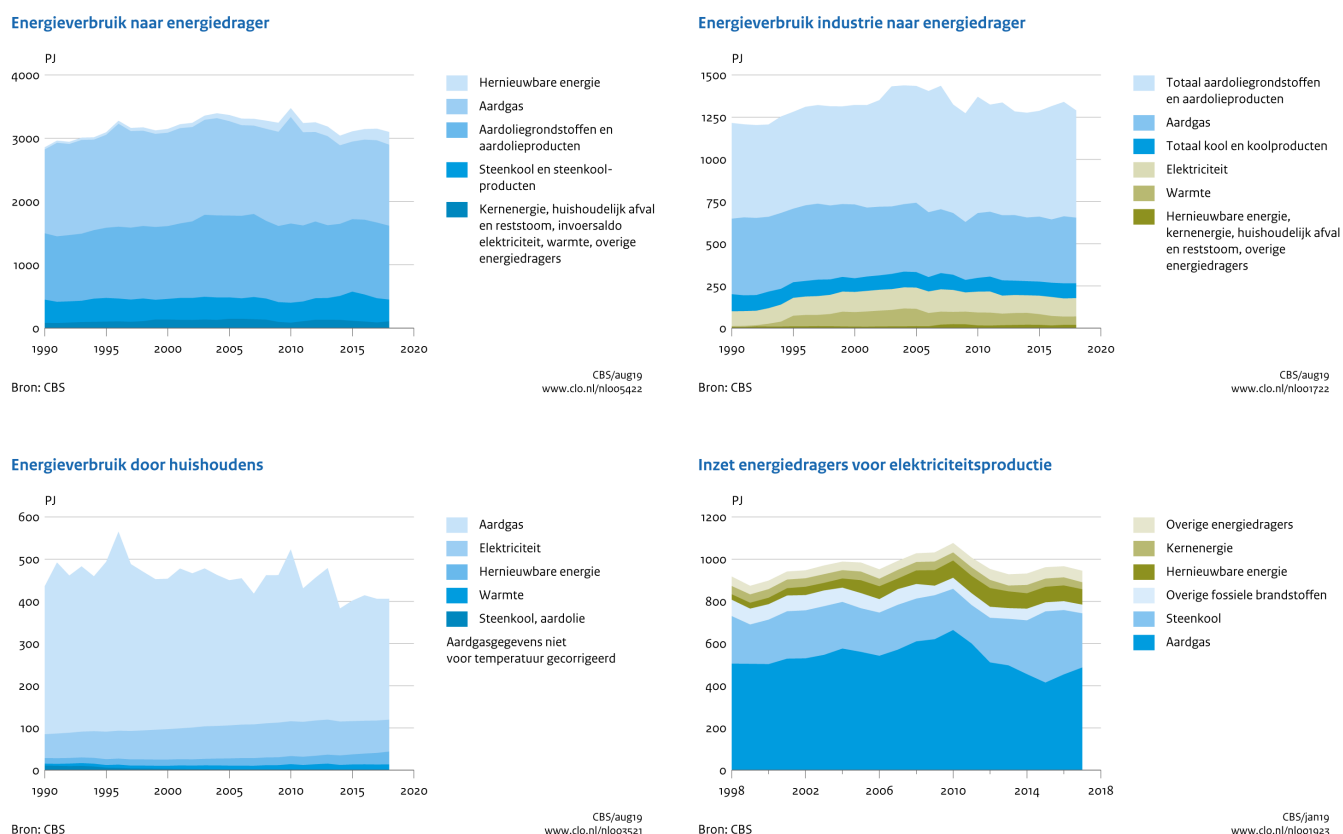
⁸ Noot 1, p. 69.

zal zijn. In combinatie met de accijnsverhoging en met de andere maatregelen zoals een zeroemissie-rijkswagenpark en het bevorderen van het gebruik van zuinige banden wordt een extra CO₂-reductie van 0,1 – 0,5 Mton verwacht. De brandstofbesparing door deze afspraken geeft voor de nationale kosten een besparing van 40 – 160 miljoen euro in 2030.”⁹
 ⇒ “De emissies van de elektriciteitssector zullen onder invloed van de in het OKA voorgestelde instrumenten flink afnemen. De gecombineerde instrumenten die gericht zijn op de productie van elektriciteit leiden tot een reductie met 18 Mton. Daar bovenop kan circa 3 Mton extra gereduceerd worden door het project bij Tata Steel. Omdat dit project afhankelijk is van specifieke overwegingen op bedrijfsniveau is deze reductie beschouwd als gedragsonzekerheid.”¹⁰

Deze citaties uit met name het PBL-rapport laten zien welke zekerheden worden gebiteerd onder de vlag van ‘wetenschappelijke’ analyses, waarmee het sciëntistische zichtbaar wordt. Het woord ‘analyse’, bijvoorbeeld, komt tientallen malen voor in het PBL-rapport, waarmee een soort van ‘uitsprakenprecisie’ wordt gesuggereerd. Daarmee wordt een valse concreetheid gesuggereerd die niet bestaat (reïficatie).¹¹ De noodzaak om het Klimaatplan een wetenschappelijk aura mee te geven onderstreept het sciëntistische karakter van én het beleid én de ‘wetenschappelijke’ rapportages die keer op keer noodzakelijk zijn onder de vlag van het klimaatbeleid. Echter, sciëntisme heeft niets met wetenschap te maken.

Projectie 1 – Het Klimaatplan zal niet leiden tot een reductie van het gebruik van fossiele brandstoffen

Het is ondenkbaar dat gepubliceerde projecties (in wezen voorspellingen) van het PBL enig werkelijkheidsgehalte hebben. Het energiegebruik in Nederland toont een beeld waarin een energietransitie naar CO₂-emissiereductie eerder op fantasie dan de werkelijkheid berust:

Figuur 1: Energiegebruik in Nederland 1990-2018 (in PJ; CBS).

Zoals duidelijk blijkt uit bovenstaande grafieken: fossiele brandstoffen domineren. In 2016 werd bij de productie van elektriciteit en warmte **801.1 PJ** aan fossiele brandstoffen gebruikt. Uitgaande van *alleen* dit gebruik, zou het aantal PJ fossiel brandstofgebruik ongeveer gehalveerd moeten worden in 2030. Dat is zo’n **400 PJ**, oftewel **40 PJ per jaar** tot aan 2030. Dat is 11.11×10^6 MWh per jaar, oftewel **1268 MW**. Dit niet-fossiele vermogen moet elk jaar geïnstalleerd worden om in ieder geval de 49% doelstelling voor 2030 te halen voor de opwekking van *alleen* elektriciteit en warmte. *Onwaarschijnlijk*.

⁹ Noot 1, p. 84 – 85.

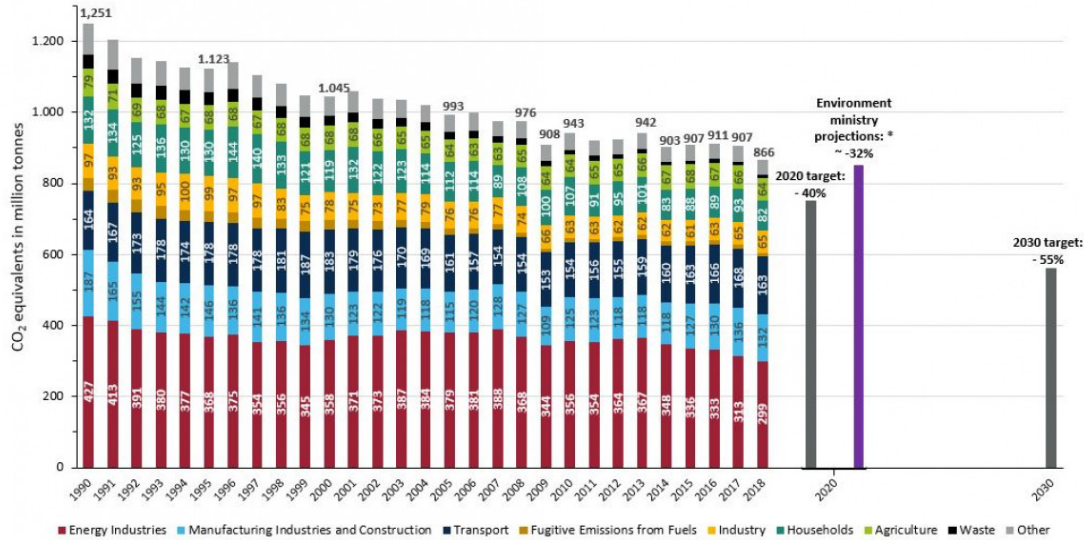
¹⁰ Noot 1, p. 122.

¹¹ Zie Whitehead, A.N. 1925. *Science and the Modern World*. Pelican Mentor Books, New York.

Zelfs de ‘Energiewende’ zoals in Duitsland wordt getracht heeft weinig gerealiseerd wat betreft CO₂ emissiereductie en het gebruik van fossiele brandstoffen. De 2020 CO₂-doelstelling zal zeker niet worden gehaald door onze Oosterburen:

Greenhouse gas emission trends in Germany by sector 1990-2018.

Data: UBA, 2019.

Note: Without emissions from land use, land use change and forestry (LULUCF)

* First estimate April 2019.

**According to environment ministry calculations from October 2017, Germany is set to widely miss its goal to reduce greenhouse gas emissions by 40% by 2020.

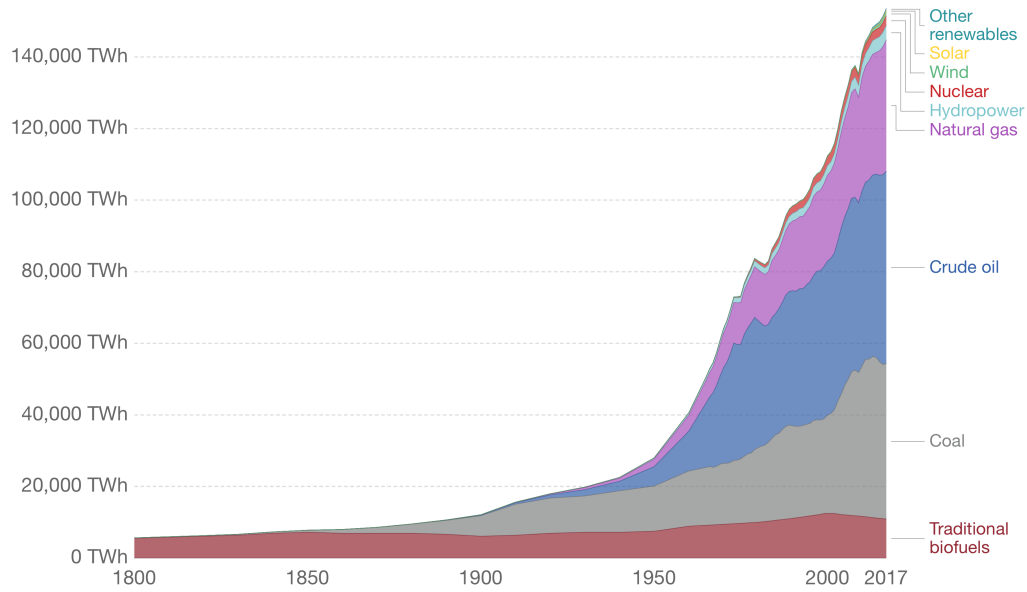
CC BY SA 4.0

Figuur 2: Duitse GHG-emissietrends 1990-2018.

Ook de mondiale trends in de consumptie van energie en de daarvoor gebruikte energiedragers geven geen enkele aanleiding om een energietransitie, weg van fossiele brandstoffen, serieus te nemen:

Global primary energy consumption

Global primary energy consumption, measured in terawatt-hours (TWh) per year. Here 'other renewables' are renewable technologies not including solar, wind, hydropower and traditional biofuels.

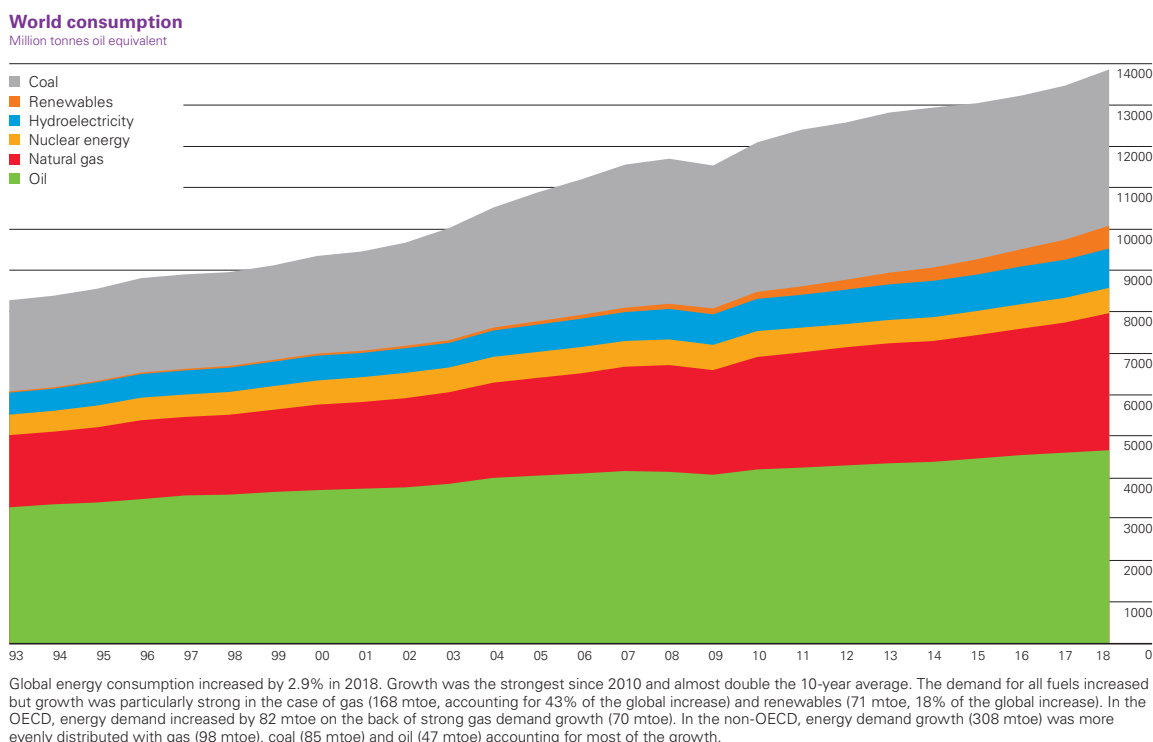

Source: Vaclav Smil (2017) and BP Statistical Review of World Energy

CC BY

Figuur 3: Mondiale energieconsumptie.¹²

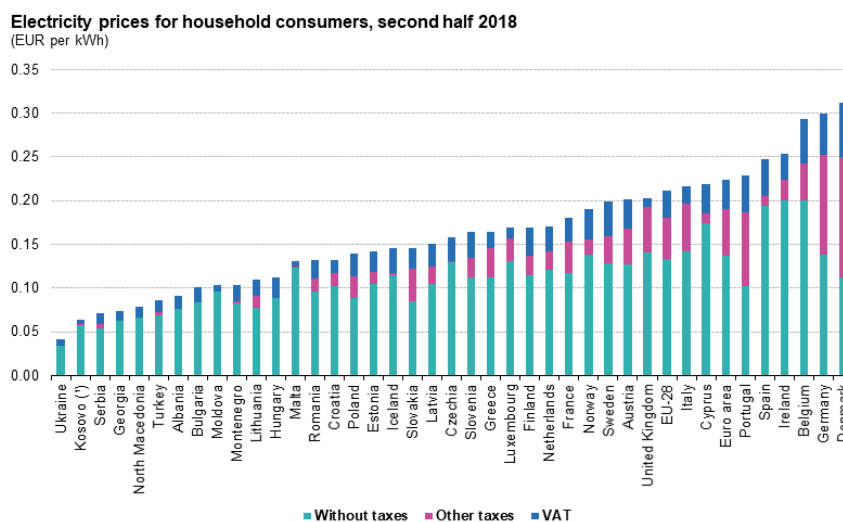
¹² Smil, V. 2017. *Energy Transitions: Global and National Perspectives*. 2nd Edition. Praeger.

Figuur 4: Mondiale energieconsumptie vanaf 1993 (zie de commentaren onder deze figuur).¹³

Projectie 2 – Het Klimaatplan creëert kunstmatige schaarste op het gebied van energiebeschikbaarheid

Elektriciteitsprijzen zijn een goede indicator om een beeld te krijgen van Europese landen die ingezet hebben op inefficiënte energiebronnen, zoals wind- en zonne-energie, voor de productie van elektriciteit. Eurostat geeft het volgende diagram:¹⁴

Figuur 5: Elektriciteitsprijzen voor huishoudens, 2018.

Het rapport van Eurostat zegt het volgende over het belang van deze prijzen: “The price and reliability of energy supplies, electricity in particular, are key elements in a country’s energy supply strategy. Electricity prices are of particular importance for international competitiveness, as electricity usually represents a significant proportion of total energy costs for industrial and service-providing businesses.”¹⁵ Bij stijgende elektriciteitsprijzen zal het levensonderhoud, economische vooruitzichten, concurrentiepositie, en zo verder, onder druk komen te staan.

¹³ BP Statistical Review of World Energy 2019. 68th Edition, p. 10. Zie <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2019-full-report.pdf> (02-10-2019).

¹⁴ Eurostat 2019. Electricity prices explained. Zie https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Electricity_price_statistics (02-10-2019).

¹⁵ Noot 14, p. 11.

Daarnaast stelt het kabinet het volgende voor: “Het kabinet verschuift de rekening van huishoudens naar bedrijven. De belasting op de energienota van huishoudens met een gemiddeld verbruik gaat volgend jaar met 100 euro omlaag. In de jaren daarna wordt de stijging van de energiebelasting beperkt. De industrie draagt tot en met 2030 meer aan de zogeheten Opslag Duurzame Energie (ODE) bij dan zij aan subsidies krijgt voor het Klimaatakkoord.” Een redenering die lijkt alsof de burger wordt ontzien in de baai van klimaatbeleid. Niets is minder waar: kosten die bedrijven moeten maken ten behoeve van het klimaatbeleid worden doorberekend aan de burger.

De schaarste die de overheid creëert heeft weinig van doen met het gebrek aan energie; die is meer dan voldoende voorhanden. Maar aangezien het leeuwendeel van die energie ligt besloten in het gebruik van fossiele bronnen, is een ander soort schaarste gecreëerd: de ‘schaarste’ van een ‘stabiel klimaat’. Die is natuurlijk fictief van aard, aangezien er niet zoiets bestaat als een stabiel klimaat. Het gaat er niet om dat CO₂ een bepaalde impact heeft op het klimaat, maar om de realiseerbaarheid van voorgestelde transitie van fossiel naar ‘iets anders’. Die ‘case’ is simpelweg niet gemaakt door het kabinet noch door welke regering dan ook in de wereld.

De getallen hierboven besproken geven geen enkele aanleiding om te denken dat dat zou kunnen *dan alleen* door een onvoorwaardelijk, langdurige en forse economische krimp. Zoals de bekende econoom Jan Pen in 1972 introduceerde in zijn doordenking van ‘*Grenzen aan de groei*’ van Meadows en anderen:¹⁶

“Het probleem waar wij thans voor staan, is bestaande capaciteit uit te schakelen. De mensen krijgen niet wat zij willen hebben, terwijl toch de produktiemiddelen daarvoor aanwezig zijn. Dit druist in tegen alles wat wij gewend zijn en waarop de ondernemersactiviteit is gericht. Er moet worden ingeroeid tegen de stroom van de natuurlijke expansie. Consumenten rekenen op méér, vakbonden rekenen op méér, *overheden rekenen op méér*, ondernemingen en aandeelhouders dito. Het inkomen en de produktiemiddelen voor de expansie zijn voorhanden, maar zij mogen niet worden benut.

... Langs keynesiaanse weg kan een *massieve koopkrachtvernietiging* worden gerealiseerd, namelijk door *additionele belastingen te heffen* en deze niet te besteden. Tegelijkertijd moet een kredietrestrictie worden doorgevoerd opdat particuliere geldschepping het effect niet weer teniet doet. Dit is, op papier, een vrij eenvoudige ingreep; zij komt erop neer dat *een stevige depressie in het leven wordt geroepen, die de groei van de productie stopt. ...*”

De stelling die ik hier poneer is dat een aanzienlijk deel van de Nederlandse bevolking de voorgestelde en noodzakelijk geachte transitie, voor zover die überhaupt gerealiseerd zal worden, financieel moeilijk zal kunnen opbrengen. En dat is, meen ik, precies de bedoeling. *Energiegebruik moet ongemakkelijk, en uiteindelijk, welhaast onbruikbaar duur worden voor de Nederlandse bevolking.* Dit past in het utopisch perspectief van het landsbestuur: individuele burgers kunnen niet het beslissingsrecht behouden om te leven zoals zijzelf willen, zeker niet als het gaat om energiegebruik, de basis voor de huidige samenleving en haar welvaart.

Projectie 3 – Het Klimaatplan is utopisch (en daarmee onmogelijk en ondermijnend voor de samenleving)¹⁷

Dit brengt mij bij mijn laatste projectie: het Klimaatplan is utopisch. Een utopie veronderstelt een aantal zaken: (1) een dystopisch heden/nabije toekomst in de vorm van ‘de klimaatcatastrofe’ als er niet wordt geïntervenieerd; (2) een utopische toekomst door overheidsinterventies gerealiseerd; (3) scientistische zekerheden over (1) en (2) (ook wel de *utopische dialectiek* genoemd) geventileerd door publieke en private onderzoeksinstellingen; (4) omvattende overheidscontrole. Dit alles wordt geschapen met het Klimaatplan. Ik laat hier de Memorie van Toelichting¹⁸ voor zich spreken en laat daarmee zien dat het utopische discours op alle relevante niveaus wordt uitgedragen:

(1) *De dystopie (van niet-ingrijpen):* “Het klimaat verandert. De aarde warmt op. Menselijk handelen is daar verantwoordelijk voor door landbouw, ontbossing en de verbranding van fossiele brandstoffen. Door de concentratie van broeikasgassen in de atmosfeer dreigt een *onomkeerbare opwarming van de aarde met grote natuurlijke, sociale en economische gevolgen.*”

(2) *De utopische overheidsinterventie:* Het stellen van een duidelijke en hoge ambitie is naar mening van de indieners de beste wijze om te zorgen dat Nederland versneld de omslag naar een koolstofarme economie en de inzet van hernieuwbare energie gaat maken. Het is ook de beste manier om te zorgen dat Nederland hiervan de vruchten plukt. *De inzet op 100% hernieuwbare energie levert de komende bijvoorbeeld ruim 300.000 banen op, voorkomt jaarlijks ruim 6.000 vroegtijdige doden door luchtvervuiling en bespaart ruim 70 miljard Euro aan gezondheidskosten.* Daarnaast zorgt de inzet op hernieuwbare energie voor minder afhankelijkheid van geopolitiek instabiele gebieden.”

(3) *Scientistische zekerheden over (1) en (2):* “Door de concentratie van broeikasgassen in de atmosfeer dreigt een onomkeerbare opwarming van de aarde met grote natuurlijke, sociale en economische gevolgen. Over deze dreiging bestaat weinig wetenschappelijke en politieke twijfel. ... Op basis van de rapporten van het IPCC is door de internationale

¹⁶ Pen, J. 1972. De onbekende consequenties van het model van Forrester en Meadows voor de economische politiek. *ESB* 16 februari: 141 – 146. (https://www.dbnl.org/tekst/pen_002dats01_01/pen_002dats01_01_0034.php#063T 02-10-2019.) Nadruk toegevoegd.

¹⁷ Hanekamp, J.C., 2015. *Utopia and gospel: unearthing the good news in precautionary culture.* Dissertation, Tilburg University, The Netherlands.

¹⁸ Noot 5. (Nadruk toegevoegd.)

gemeenschap geoordeeld dat bij een temperatuurstijging van twee graden Celsius boven het pre-industriële niveau, het niveau van voor het jaar 1850, het risico ontstaat op een gevaarlijke, onomkeerbare verandering van het klimaat.”

(4) *Omvattende overheidscontrole*: “Wachten met de transitie levert risico’s op voor CO₂-intensieve bedrijfstakken, zoals nutsbedrijven, zware industrie, transport, vastgoedsector en niet te vergeten de landbouw. *Het halen van de doelstellingen uit de Overeenkomst van Parijs vergt grote veranderingen van alle delen van de samenleving, maar in het bijzonder van de CO₂-intensieve bedrijfstakken.*” ... Dit wetsvoorstel geeft voor de lange termijn *heldere en politiek afdwingbare doelen*. Dit geeft overheden, burgers en bedrijven houvast als investeerders en medeontwikkelaars van beleid voor energiebesparing en hernieuwbare energie. Een voorstel voor een Klimaatwet dus, die de taak die Nederland heeft in *de aanpak van het klimaatprobleem, voor een periode van meerdere kabinetperiodes vastlegt*. ... Het wetsvoorstel *sluit vrijblijvend beleid en uitstel van beleid uit* en maakt de opdracht voor de regering helder en politiek afdwingbaar. *Zo wordt innovatie gestimuleerd, kan gewerkt worden aan een betere luchtkwaliteit en leefbaarheid van steden en zorgt energiebesparing voor een kostendaling voor huishoudens. De economie van de toekomst is een groene economie. Als we daar nu in investeren, zorgen we voor verbetering van de concurrentiepositie, stimuleren we werkgelegenheid en zorgen we voor een houdbare economie.*”

Een utopie kan niet bestaan zonder haar tegenpool de dystopie, de angst voor een desintegratie van de samenleving. Dat laatste dient met verve te worden gepropageerd om de weg te plaveien naar de ‘klimaatutopie’. Maar een utopie kan in onze tijd alleen worden ‘verkocht’ met de ‘zekerheid’ van ‘wetenschappelijke kennis’, die uiteraard in grote hoeveelheden wordt verstrekt aan iedereen. Dat is het sciëntisme van (3).

Conclusies

De fundamentele drogreden van het Klimaatplan ligt op het vlak van het creëren van een fictieve wereld waaraan de echte wereld zoals wij die waarnemen zal moeten voldoen, koste wat kost. Dit is wat Rayner en Prins “de verkeerde broek” noemen, naar één van de bekende Wallace en Gromit stop-motion films, onder verwijzing naar het Kyoto protocol.¹⁹ In hun eigen woorden: “Both in moral as well as in operational terms, Kyoto is predicated *upon changing the world first in order to meet its goals, rather than taking the world as it is and seeking ways to build on possibilities and dynamics already present.*” Rayner en Prins stellen verder dat klimaatbeleid een ‘auction of promises’ behelst waarbij politici en beleidsmakers elkaar overbieden met steeds grootsere vergezichten van nog striktere emissiereducties die allemaal onrealistisch en onhaalbaar zijn. Mijn stelling is dat men wel degelijk weet heeft van die onhaalbaarheid.

Eric Voegelin heeft ruim voor deze ontwikkelingen reeds aangetoond dat in het Europees denken de idee verankerd zit dat de werkelijkheid zoals die zich voordoet (*‘first reality’*) gebrekkig is, en dat deze met behulp van ‘doorgrondende kennis’ (gnosis, waarvan de moderne variant sciëntisme heet) verbeterd/geherstructureerd moet en kan worden (*‘second reality’*). Dat kan alleen als de huidige wereld afgebroken wordt; dat is in wezen datgene wat in het Klimaatplan wordt voorgesteld (zie 4 hierboven).²⁰

“The aim ... is to destroy the order of being, which is experienced as defective and unjust, and through man’s creative power to replace it with a perfect and just order. Now, however the order of being may be understood ... it remains something that is given, that is not under man’s control. In order, therefore, that the attempt to create a new world may seem to make sense, the givenness of the order of being must be obliterated; the order of being must be interpreted, rather, as essentially under man’s control.”

Voegelin voegde aan zijn perspectief iets cruciaals toe; iets dat we overal tegenkomen in het klimaatdebat: bepaalde vragen *mogen* niet meer gesteld worden: “The *questions* of the “individual man” *are cut off by the ukase* of the speculator *who will not permit his construct to be disturbed.*” En: “He calls upon the man who questions the assumptions of his system to enter into the system and undergo the evolution it prescribes. *In the clash between system and reality, reality must give way. The intellectual swindle is justified by referring to the demands of the historical future*”

Dus: de afbraak van de werkelijkheid zoals die zich voordoet beschrijft Pen vanuit een (kennistheoretisch) economische perspectief terwijl Voegelin, dieper gravend en eerder, een (ontologisch) filosofisch-historisch perspectief hanteert om dat te beschrijven. *Beiden zien dat als de wereld herstructurering zal ondergaan, diezelfde wereld van mens en natuur ernstig zal worden beschadigd onder het mom van de bescherming ervan.* Ik kan niet anders dan constateren dat in het licht van het Klimaatplan beide heren nog wel eens gelijk zouden kunnen krijgen: Pen in de pragmatische en Voegelin in de fundamentele zin.

¹⁹ Rayner, S., Prins, G. 2007. *The Wrong Trousers: Radically Rethinking Climate Policy*. Institute for Science, Innovation and Society, Oxford, UK. (Nadruk toegevoegd.)

²⁰ Voegelin, E. 1968. *Science, Politics and Gnosticism: Two Essays*. Gateway Editions, Washington DC. (Nadruk toegevoegd.)